

SARUNA PIRMS PIRMIZRĀDES

Ar izrādes „Ja tevis vairs nebūtu” režisoru Intaru Rešetinu un komponistu Juri Vaivodu sarunājas LKA profesors Jānis Siliņš

Jānis Siliņš

Floriana Zeller lugu „Ja tevis vairs nebūtu” izlasīju viegli un, atļausos pat apgalvot, ar baudu. Īss, lakonisks dialogs, kas ar pirmajām lappusēm rada pārlicinošu atmosfēru. Cilvēku attiecību vienkāršība un sarežģītība, toņi un pusstoņi, slēptas kaislības, mīlestība un nodevība. Tieši tas, kas franču literatūru un mākslu dara tik pievilcīgu.

Intars Rešetins

Zellerai ir citādāka struktūra, nekā mana pirmā iestudējuma „Nakts vēl nav galā” dramaturģiskais materiāls. Te ainas ir pietiekami garas, un tās fascinē ar jēgpilno intonāciju. Autors kodu iedod tikai lugas beigās. Lugā ir gan intriga, gan detektīvs, gan cilvēku attiecības, kas man ir tuvas. Man interesē jūtu daba. Autors runā man saprotamā valodā. Viņš ir gandrīz mans vienaudzis, un tam arī ir sava nozīme. Tā ir dramaturģija, kas mani saista.

J.S. Kā tu atradi lugu?

I.R. Pēc “Nakts vēl nav galā” iestudējuma Dailes teātrī mani sameklēja meitene, kura teica, ka viņai esot laba franču luga, un pēc tam atsūtīja nelielu tulkotu fragmentu. No pirmās ainas man jau bija „āķis lūpā”, un tā tas turpinājās.

J.S. Es pazīstu lugas tulkošanu Agnesi Kasparovu, kura ir absolvējusi Kultūras akadēmijas „frančus” starpkultūru sakaru apakšprogrammā un ir jau tulkojusi vairākas grāmatas, arī Daniela Penaka „Skolas sāpes”. Jau studiju laikā viņai bija interese par dramaturģiju un tulkošanu.

I.R. Mums ar Agnesi sakrīt kritēriji un vērtības mākslā. Mēs noteikti turpināsim sadarbību, esmu rosinājis piedāvāt vēl citus materiālus.

J. S. Labi! Tā notiek. Patīk materiāls, bet tad sākas sava veida grūtības, jo jāveido komanda, kas līdzīgi jūt un domā. Un jāsāk strādāt.

I.R. Man iepriekš jau bija brīnišķīga sadarbība ar mākslinieku Kristianu Brekti, un arī tagad kopā izveidojām šo versiju. Vizuālu un reizē darbīgo telpu, kuru skatītāji pirmo reizi ieraudzīs 30.septembrī. Mēģinājumu procesā veidojās vismaz kādi seši varianti, un visi ir izstāstāmi. Ir iespējami seši atrisinājumi. Pie viena tagad esam apstājušies. Lugā ir četri tēli, un visi ir svarīgi. Protams, Vitas Vārpiņas veidotā Anna ir centrālā, caur viņas skata prizmu mēs arī to šķetinām. Es būšu ļoti priecīgs, ja katra skatītāju mērķauditorija lugas tēmu un notikumus sapratīs atšķirīgi. Esmu pamainījis arī viena

tēla interpretāciju, bet to tagad neatklāšu. Tas bija nepieciešams, jo tad luga iegūst citu jēgu.

J.S. Franči, itāļi savā dramaturģijā māk vienkāršās lietas, pazīstamas cilvēciskās attiecības pārvērst smalkā mākslas darbā. Mums tas bieži vien sanāk kaut kā smagnēji, “sabiezināti” un drūmi. Vai tavam ansamblim izdodas atrast šo vieglo un nepiespiesto jutoņu un atmosfēru?

I.R. Pagaidām viegluma vēl maz. Bet mēs cītīgi strādājam. Tas nav nemaz tik vienkārši. Mēs kādu brīdi pat “paplosījāmies”. Lomas ir brīnišķīgas visiem četriem aktieriem, nē pieciem, jo Daniela lomā ir gan Ivars Auziņš, gan Pēteris Gaudiņš. Vēlreiz gribu uzsvērt, ka tā ir laba dramaturģija, kurā ir bauda “peldēties”. Katram ir sava drāma, savas noteiktas vai mazāk izprotamas attiecības un tēmas. Piemēram, Anna un Pjērs katrs ir “ieracies” savos darbos, nemitīgi skrienot, palaiž kaut ko svarīgu garām. Dzīvo kopā, bet faktiski viņiem nav laika tā pa īstam vienam uz otru paskatīties. Dzīvo viens otram garām. Tā ir līnija, kas arī mani pašu satrauc savā dzīvē.

J.S. Vai tu respektē dramaturga izmantotos ainu nosaukumus: Šaubas. Mirušā valoda. Degošās acis un citus?

I.R. Absolūti. Mēs, protams, mēģinājumu periodā katru ainu sadalījām nedaudz sīkākās daļās. Ne tāpēc, lai sadrumstalotu, bet lai radītu vienu veselumu. Bet nosaukumi... Kaut vai septītās ainas nosaukums - Pēc lietus. Tas ir precīzs apzīmējums Vitas iekšējai darbībai visas ainas garumā. Tāpēc izrāde būs bez starpbrīža, jo nevēlamies, lai skatītājs tiktu izrauts no mūsu kopīgi radītās atmosfēras.

J.S. Lasot lugu, kādā ainā manā iztēles “bildē” pēkšņi parādījās ļoti pazīstamais fragments no filmas “Teātris”, kurā Ivara Kalniņa un Vijas Artmanes varoņi atnāk uz izrādi, lai skatītos kādas jaunās aktrises tēlojumu, un Artmanes Džūlija Lamberte tīši kavē izrādes sākumu, demonstratīvi lēni dzerot kafiju. Tie gan ir pilnīgi citi laiki. Bet tāda asociācija rodas.

I.R. Tas ir ļoti labi. Tā ir precīza un spilgta asociācija...

Mūsu sarunai pievienojas komponists Juris Vaivods, kurš arī strādā iestudējuma radošajā komandā.

I.R. Juri Vaivodu izvēlējies tāpēc, ka viņš ir mūsdienīgs, viņš ir intelektuāls un raksta jūtīgu mūziku, nepazaudējot melodiskumu, ieliekot savu pasaules skatījumu, savu attieksmi. Nevis ilustrē notikumu, bet rada noskaņu. Un tas mūsu iestudējumam ir ļoti nepieciešams.

J.S. Juri, vai visas pamattēmas jau ir skaidras?

Juris Vaivods

Jā, protams! Tikai, viena lieta ir, kad tu izlasi lugu, bet cita, kad redzi, kā izrāde attīstās. Kā veidojas temporitms. Redzot izrādes ģenerālmēģinājumu, rodas savi apsvērumi, ka vienu vai otru vietu muzikāli var veidot citādāk. Ir forši, ka Intars var tik ātri pirms pirmizrādes “laist visu cauri”. Tad arī es varu redzēt, ko var atstāt un to, kas nav nepieciešams. Man pašam ir būtiski, lai es ar savu darbu netraucēju. Intars var bārstīties ar komplimentiem, bet man tiešām ir svarīgi netraucēt. Mūziku var uzrakstīt tā, kā to dara kino - jau iepriekš. Bet man bija bailes, lai neaizvelk uz kaut ko “holivudisku”. Man jāsadzīvo ar to, kas skan galvā. Bet uzreiz arī saprotu, ka kaut ko nemaz nevajag, ir jāattīra. Lai mūzikas faktūra ir maksimāli dzidra, lai tā netraucē dialogiem un visam pārējam. Var jau uzrakstīt tā, ka ir stīgas, pūšamie instrumenti, un viss “aiziet”. Bet tad tur jāliek kaut kāda plastika. Tomēr mana doma ir tikai minimāli ieskicēt. Lai mūzika ir dzidra un varbūt tikai galvā skanoša.

J.S. Laba izrāde ir tā, kurā mūzikas partitūra nemaz īpaši nav atdalāma.

J.V. Es neesmu tipisks mūsdienu komponists, lai gan tagad strāvojumi ir tik dažādi. Man kādreiz skolā mācīja, ka mūzikas pirmais izteiksmes līdzeklis ir melodija. Un ritms ir pēc tam. Es šajā ziņā esmu vecmodīgs. Filips Glāss ir ģeniāls komponists, bet pamēģiniet viņu nodungot. Galvenais jau ir tā īpaši radītā noskaņa un atmosfēra.

J.S. Šajā lugā sava veida atmosfēru dod arī paša autora norādījumi. Dažreiz jau ir pavisam traki ar tiem autora “dotajiem apstākļiem”.

I.R. Es respektēju autora dotos norādījumus, arī ainu nosaukumus un viņa ierādītos pauzējumus. Jo, ja viņš raksta, ka tur ir pauze, tad es to ievēroju. Autors jau arī dod savu skaidru melodiju un ritmu. Kaut ko jau mēs mainījām, attīstījām. Bez interpretācijas, protams, nevar, tad nav interesanti.

J.S. Vai autors pats neatbrauks uz pirmizrādi?

I.R. Droši vien kaut kad vēlāk, es ļoti ceru.

J.S. Saprotu, ka aktieru ansamblis ir pilnīgi iekļāvies kopīgi veidotajā iestudējuma struktūrā.

I.R. Tas, kā strādā, piemēram, Vita Vārpiņa!!! Man ir ļoti liels pagodinājums, ka teātra vadība vispār ir ļāvusi man, jaunajam režisoram, strādāt ar šo brīnišķīgo un pieredzējušo aktrisi. Tā es varu teikt par jebkuru kolēģi. Es jau pats esmu aktieris un tikai atrodos ceļā uz režisoru. Man vissvarīgākais izrādē ir aktieris. Tas ir mans instruments. Lai katrā iestudējumā aktieri ir viens veselums, viena elpa, viena tēma, kā viens kulaks, lai mēs kopā radām!

J.V. Intars tikko paslavēja Vitu. Bet mēs vakar abi apsēdāmies pie galdiņa un pārrunājām topošo izrādi un sajūtas. Un tad es ieraudzīju to Vitu Vārpiņu, kuru iepazinu, kad pie Mihaila Gruzdova studējām “Precības”, kura saka: “Man atkal ir tā sajūta, ka es neko nemāku, ka man jāiet prom!” Un es viņai atbildu, ka man ir tāpat!

Jā, tāds ir tas radošais nemiers. Kad pirmizrāde jau būs garām, tad jau viss būs citādāk un vienkāršāk. Tie mirkļi ir ļoti būtiski.

J.S. Intar, tas ir labi, ka tu ar šo lugu aktieriem piedāvā kādas citādākas iespējas un izpausmes, ka raisi viņiem radošu un profesionālu nemieru.

I.R. Redzi, Jāni, es jau nevaru pateikt, vai tas nāks par labu, vai par sliktu izrādei, bet es esmu mājās, savās sienās, ar saviem kolēģiem jau piecpadsmit gadus. Es varu teikt: “Pēterīt, šito pielāgošanos no tās izrādes – nē! Arti, aizbēgam tagad no tā...!” Es it kā palīdzu aizbēgt no jau ierastām lietām.

J.S. Savukārt es ļoti vēlētos, lai skatītāji nāktu un baudītu šo smalko cilvēcisko stāstu.